

Lysichiton americanus

Synonyma:

České jméno: lysichiton americký, toulcovka, kapsovec

Anglické jméno: American (Western, Yellow) Skunk Cabbage

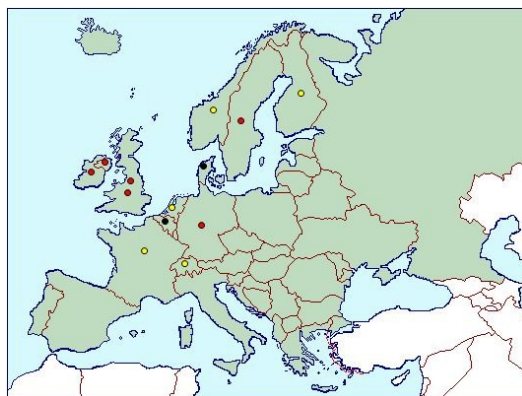
Čeleď: *Araceae*

Obr. 1, Obr. 2 *Lysichiton americký*. Foto: Walter Siegmund, Martin Bravenboer

Původ: Západ Severní Ameriky (od Aljašky po Kalifornii).

Sekundární rozšíření: Ve Velké Británii prvně zmíněn v kultuře v roce 1901, ve volné přírodě v roce 1947. Dnes se vyskytuje i v jižním a středním Švédsku (zavlečen 1975), Norsku (úniky ze zahrad pozorovány od 2001), Finsku, Dánsku (ve volné přírodě od 50. let 20. stol.), Německu (6 lokalit, z jedné se systematicky odstraňuje), Belgii (i kříženec s l. kamčatským), Nizozemí, Švýcarsku a Francii (jen velmi malé populace).

● Plošné rozšíření ● Lokální rozšíření ● Přítomen (bez bližších inf.) ● Ojedinelý výskyt

Obr. 2 *Lysichiton americanus* v Evropě (www.cabi.org)

Rozšíření v ČR: Pouze omezeně v kultuře.

Cesty zavlečení: Často pěstovaná jako okrasná rostlina, kvůli své velikosti a zápachu v době květu ale spíše jen ve velkých zahradách. Ze zahrad se může šířit semeny, v některých případech byl i záměrně vysazen do volné přírody). Příkladem jsou aktivity „iniciativního“ zahradníka v 80. letech minulého století, které vedly k vytvoření až několikatisícové populace dospělých rostlin v Německu – Taunus nedaleko Frankfurtu. Ta je nyní od roku 2004 likvidována od r e vznik rozsáhlé (až několik tisíc jedinců toulcovky).

Popis: Poměrně statná lysá rostlina, dorůstá až 150 cm spokryvností dospělé rostliny až 1 m². Vytváří podzemní dužnaté oddenky (průměr 2,5–5 cm, délka více než 30 cm), z nichž vyrůstají listové růžice. Řapíky jsou krátké, listové čepele vejčité, celokrajné, s klínovitou až uťatou bází, lesklé, až 120 × 70 cm velké. Květy jsou drobné, žlutozelené, uspořádané do palice se světle žlutým, až 25 cm dlouhým toulcem. Kvetou od března do května, květy se vyvíjejí dříve než listy. Květy nepříjemně zapáchají, tato vlastnost se odrazila i v anglickém názvu rostliny – Western (American, Yellow) Skunk Cabbage – čili něco jako „skunčí zelí“. Plodem jsou zelené bobule. Semena mohou zůstat klíčivá až 8 let.

Vyskytuje se na vlhkých, slunných a polostinných a živinami dobře zásobených stanovištích (vlhké louky, rašeliněště, okraje stojatých a tekoucích vod, mělké vody). Roste v nížinách a středních polohách zejména na nevápnitých substrátech. Roste pomalu a dožívá se až 80 let. Přečkává i teploty kolem -15 °C.

Obr. 3 Listy toulcovky. Foto: Philippe Giabbanelli

Možnosti záměny: U nás se vyskytuje několik domácích i nepůvodních druhů, se kterými by mohl být lysichiton americký zaměněn. K jejich odlišení může pomoci následující klíč (převzato z publikace Státní rostlinolékařské správy – dnes ÚKZÚZ):

1a: Listy krátce řapíkaté – 2

1b: Listy dlouze řapíkaté – 4

2a: Palice téměř kulovitá, květní toulec masově červený nebo alespoň místy růžový, s bílými skvrnami, v dolní části uzavřený – **skunkovka páchnoucí** (5)

2b: Palice válcovitá, květní toulec otevřený – **3**

3a: Květní toulec žlutý – **lysichiton americký**

3b: Květní toulec bílý – **lysichiton kamčatský** (4)

4a: Květní toulec otevřený, bílý, ze spodní strany někdy zelenavý, listy oválné; bahenní nebo vodní rostlina – **d'áblík bahenní** (3)

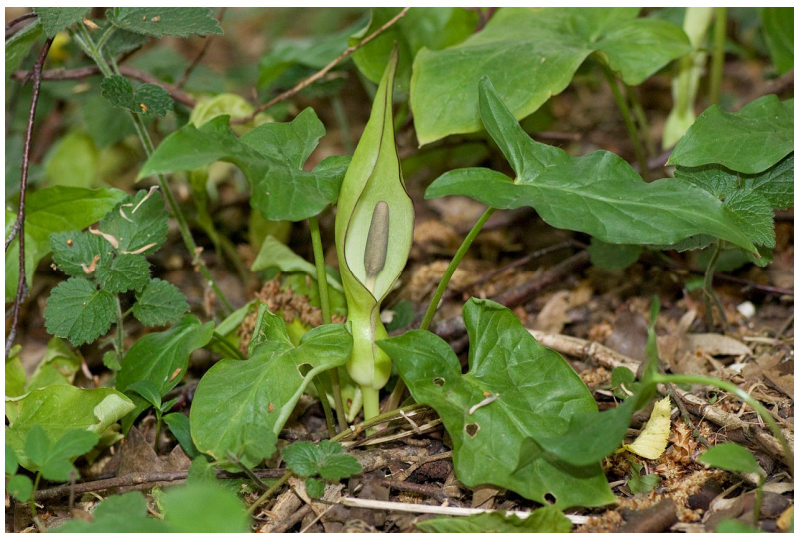
4b: Květní toulec ve spodní části svinutý, úzký, zelenavý, někdy v horní části narůžovělý, listová čepel hrálovitá nebo střelovitá – **5**

5a: Oddenek horizontální, mnohem delší než široký, stopka květenství dlouhá jako $\frac{1}{2}$ až $\frac{2}{3}$ délky řapíku, čepel hrálovitá, často skvrnitá – **árón plamatý** (1)

5b: Oddenek většinou vertikální, vejcovitý až kulovitý, výrazně zkrácený. Stopka květenství dlouhá jako $\frac{3}{4}$ až $\frac{5}{4}$ délky řapíku, čepel střelovitá, vždy bez skvrn – **árón východní** (2)

(1) árón plamatý (*Arum maculatum*) patří mezi ohrožené druhy naší květeny (C3). Vyskytuje se v nižších a středních polohách Čech, zejména severozápadních, středních a východních. Na Moravě chybí. Roste na humózních půdách ve vlhkých listnatých lesích. Rostlina je vysoká až 40 cm. Listy vyrůstají z vřetenovitého oddenku, normálně vyvinutý řapík je přibližně stejně dlouhý jako čepel. Listová čepel hrálovitá, až 20 cm dlouhá, často skvrnitá. Neolistentá květní lodyha je zakončena hnědě fialovou květní palicí, obalenou toulcem. Ten je ve spodní části uzavřený, směrem výše rozevřený a na vrcholu zúžený v dlouhou špičku, toulec po odkvětu opadá. Rostlina kvete v dubnu a květnu, plodem jsou červené bobule.

(2) árón východní (*Arum cylindraceum*) se vyskytuje ve stinných listnatých a lužních lesích teplejších oblastí, od nížin do pahorkatin, zejména na Moravě, vzácně zasahuje i do východních Čech. Od arónu plamatého se liší zkráceným kulovitým nebo vejčitým oddenkem. Listy jsou střelovité a vždy beze skvrn. Prašníky nachově fialové. Kvete od dubna do května.

Obr. 4 *Áron plamatý*. Foto: Olivier Pichard

Obr. 5 *Áron východní*. Foto: Kurt Stueber

(3) d'áblík bahenní (*Calla palustris*) roste na bahnitých březích či v mělkých vodách, na rašeliništích kolem rybníků a slepých ramen řek. Preferuje stinná stanoviště. Občas se pěstuje jako okrasná rostlina. Rostlina je 15–30 cm vysoká, má válcovitý oddenek, ze kterého vyrůstají listy a lodyhy s květy. Oddenek bývá položen na povrchu substrátu nebo pouze mělce pod povrchem. Listové řapíky jsou přibližně stejně dlouhé jako čepele. Listová

čepel široce vejčitá až okrouhlá. Květenství je obalené zevnitř bílým, vně nazelenalým toulcem. Kvete od května do července. Jde o ohrožený druh (C3).

Obr. 6 Ďáblík bahenní. Foto: Anneli Salo

(4) **lysichiton kamčatský** (*Lysichiton camtchatcensis*) je vzhledově i ekologicky nejpodobnějším druhem l. americkému. Přirozeně se vyskytuje na ruském Dálném Východě. Na první pohled se liší bíle zbarveným toulcem. U nás se občasně pěstuje jako okrasná rostlina. V zahradách se vzácně vyskytuje i kříženec l. kamčatského a l. amerického.

(5) **skunkovka páchnoucí** (*Symplocarpus foetidus*) se liší zbarvením a tvarem toulce – je masově červený, skvrnitý, nafouklý a částečně uzavřený. Narozdíl od všech ostatních zde zmiňovaných druhů je květní palice kulovitá. Květenství nepříjemně páchne. Druh je u nás nepůvodní (domovinou je východ Severní Ameriky). Skunkovka zahrnuje ještě další dva druhy – s. japonskou (purpurově hnědě skvrnité květy) a s. ledvinolistou (tmavě hnědý toulec), obě z Japonska. S. páchnoucí se u nás občas pěstuje jako okrasný druh.

Obr. 7 *Lysichiton kamčatský*. Foto: MathieuMD

Obr. 8 *Skunkovka páchnoucí*. Foto: Alpsdake

Likvidace: Chemické postupy nejsou vzhledem k výskytu na podmáčených (vodních) plochách žádoucí ani možné. Mechanicky je nejlepší rostlinu vytrhnout i s oddenkem. Není-li to možné, oddenek je potřeba odstranit vykopnutím/vyrytím co nehlouběji. Rostlinu lze také

sekat, toto je potřeba několikrát opakovat. Poměrně významnými herbivory jsou slimáci, kteří dokáží tuto rostlinu redukovat v rané fázi vývoje, zejména při klíčení ze semen.

Zdroje:

Fact sheet – *Lysichiton americanus* – From: Online Database of the European Network on Invasive Alien Species – NOBANIS, www.nobanis.org

Státní rostlinolékařská správa, 2010: Stručná charakteristika regulovaných druhů invazních rostlin, Praha, 66 pp.

Sekerka P. 2011. Rostliny s květy věžnicími hmyz. Áronovité mírného pásu 1. Živa 2011 (4): 161 – 163.

American Skunk Cabbage - Fact sheet, NNS, www.nonnativespecies.org

<http://botany.cz/cs/lysichiton-americanus/>

Obr. 1: Walter Siegmund: American Skunk Cabbage [16.8.2016] Dostupné na:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lysichiton_americanus_38261.JPG

Obr. 2: Martin Bravenboer: Photo of Western Skunk Cabbage, Goodman Creek, Eugene, OR [16.8.2016]

Dostupné na: <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:WesternSkunkCabbage.JPG>

Obr. 4: Philippe Giabbanelli: Skunk cabbage (*Lysichiton americanus*); Lynn Canyon Park [16.8.2016] Dostupné

na: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lynn_Canyon_Park_26_juin_2008_6.jpg

Obr. 5: Olivier Pichard: Arum maculatum Fluy (Somme), France [16.8.2016] Dostupné na:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arum_maculatum_fluy_80_05052007_4.jpg

Obr. 6: Kurt Stueber: Arum cylindraceum [16.8.2016] Dostupné na:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Arum_cylindraceum7.jpg

Obr. 7: Anneli Salo: Calla palustris, Water Arum, Marsh Calla in Kerava, Finland [16.8.2016] Dostupné na:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Calla_palustris_water_arum_VI08_C_H5478.jpg

Obr. 8: MathieuMD: Lake of asian skunk-cabbages (*Lysichiton camtschatcensis*) [16.8.2016] Dostupné na:

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lysichite_blanc_%C3%A0_Shiramine_\(Hakusan\)_-_08_-_2016-04-25.jpg?uselang=cs](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Lysichite_blanc_%C3%A0_Shiramine_(Hakusan)_-_08_-_2016-04-25.jpg?uselang=cs)

Obr. 9: Alpsdake: *Symplocarpus foetidus* in Mount Nobuse, Gujō, Japan [16.8.2016] Dostupné na:

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Symplocarpus_foetidus_Zazensou_in_nobusegatake_2008-4-4.JPG

Autor: Tomáš Görner, AOPK ČR (tomas.gorner@nature.cz)

Vytvořeno: 16. 8. 2016